

Field : Sport Psychology

Type : Research Article

Recieved: 05.04.2016 - Accepted: 27.05.2016

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mizah Tarzları ile Algılanan Duygusal Bezdirmeye Üzerine Araştırma

Recep CENGİZ¹, Mert KAYHAN², Mehmet ACET²

¹Bartın Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bartın, TÜRKİYE

²Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Germiyan Kampüsü, Kütahya, TÜRKİYE

E-Posta: rcengiz1965@gmail.com

Öz

Bu çalışmada, Kütahya ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin mizah tarzları ile duygusal bezdirme ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu ise 74 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada, Martin ve arkadaşları tarafından (2003) geliştirilen ve Türkiye’deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Yerlikaya (2003) tarafından yapılan “Mizah Tarzları Ölçeği” ve Stale Einarsen (1997) tarafından geliştirilmiş ve Türkiye’deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Cemaloğlu (2007a) tarafından yapılan “Olumsuz Davranışlar Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirleyebilmek için shapiro-wilk normallik testi uygulanmıştır. Grupların ortalama ve standart sapma değerlerinin tespiti için tanımlayıcı istatistik, demografik özellikleri sınıflandırmak için frekans testleri ve alt boyutlar arası ilişkinin tespiti için korelasyon testleri kullanılmıştır. Sonuç olarak; kendini yıkıcı mizah tarzına sahip öğretmenlerin duygusal bezdirme, görev ve sosyal ilişkiler alt boyutlar bulgularını düşük düzeyde de olsa hissettikleri, bu durumdan kurtulmaya “kendilerini geliştirici” mizahın önemli katkı sağladığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal bezdirme, mizah, beden eğitimi öğretmeni

An Investigation on Physical Education Teachers' Humor Styles and Mobbing

Abstract

The aim of this study is to investigate relationship of physical education teacher's humor styles and mobbing who work in Kutahya. The sample of the research consisted 74 physical education teachers. As a evaluating instrument, Humor Style Questionnaire which developed by Martin et all. in 2003 (Turkish validity and reliability study by Yerlikaya, 2003) and Negative Acts Questionnaire which developed by Stale Einarsen in 1997 (Turkish validity and reliability study by Cemaloğlu, 2007a) were used in this study. In the study Shapiro-wilk normality test was performed to determine whether the data shows normal range or not. Descriptive statistics were used determine to group's means and standard deviation, frequencies were used classify to demographic features and correlation tests were used determine to relationship within the sub-dimensions. As a result; teachers who have self-defeating humor style feel slightly mobbing's sub-dimensions task and social relationships findings and to avoid this situation teachers may use "self-enhancing" humor style.

Keywords: Mobbing, humor, physical education teachers

Giriş

Eğitimde kurumlarında, örgütsel değişime direnç, baskı, rekabet, işe ve çevreye yabancılaşma gibi bireysel ve örgütsel sorunlar ortaya çıkabilmektedir(Gündüz, 2014). Bu sorunlardan en önemlisi Leymann ve Gutavsson'un 1984 yılında iş alanında yaptığı ilk çalışmanın ardından, literatüre mobbing olarak giren psiko-şiddet, psikolojik yıldırma, iş yerinde psikolojik taciz, duygusal taciz ve duygusal bezdirme olarak adlandırılan istenmeyen davranışlardır. Bu durum aynı zamanda "bir kişinin, diğer insanları kendi rızasıyla yahut rızaları dışında başka bir kişiye karşı etrafında toplaması ve sürekli kötü niyetli hareketlerde bulunma, ima, alay ve karşısındakinin toplumsal itibarını düşürme gibi yollarla, saldırgan bir ortam yaratarak onu işten çıkarmaya zorlaması" olarak tanımlanmaktadır (Leymann, 1996). Türk Dil Kurumu (2011) yılında duygusal bezdirmeyi, iş yerlerinde, okullarda vb. topluluklar içinde belirli bir kişiyi hedef alıp, çalışmalarını sistemli bir biçimde engelleyip huzursuz olmasına yol açarak yıldırma, dışlama, gözden düşürme olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada sözü edilen davranışlar için anlam karmaşası yaratmamak adına Türk Dil Kurumunun "Duygusal Bezdirme" ifadesi tercih edilmiştir. Bu tanıma paralel olarak; gerek iş yaşamı, gerekse özel hayatta sıkça karşılaşılan bezdirme davranışları hem kişisel hem de örgütsel sebeplere dayandırılırken; yaygın olarak geleceği parlak, neşeli, canlı, hoşgörülü, dışa dönük, kendisiyle barışık, başarılı ve yaratıcı insanların hedef alındığı bulguları önemli bir tespittir(Sadık, 2014; Şenol ve ark. 2015). Bezdirme davranışlarının sıklıkla (en az haftada 1 kez) ve belli bir sürece (en az altı ay) tekrarlanma olasılığı, bireylerin ruhsal bütünlüklerini bozması, aktif durumdan alıp pasif durma getirmesi, kişisel güveni zedelemesi, stres ve depresyon yaratması gibi bireysel ve örgütsel sonuçları vardır (Cemaloğlu, 2007). Alan yazında daha çok işyerleri ve hastane çalışanları üzerine çalışmalar yapılmış olmasına rağmen eğitim örgütlerinde karşılaşılan psikolojik taciz oranları da dikkate değer düzeydedir. Yapılan araştırmalar, öğretmenlerin görev yaptıkları kurumlarda çeşitli (rekabet, kıskançlık, çekememezlik, siyasi görüş farklılığı vb.) nedenlerle yıldırma maruz kalabildiği göstermektedir(Gülle, 2013; Sadık 2014). Eğitim kurumlarında maruz kalınan bezdirme olaylarının öğretmenlerin mesleki, kişisel ve sosyal hayatlarını olumsuz etkilediği, yaşam kalitelerini bozduğu, moral ve performans yitimlerine neden olduğu görülmektedir(Atmaca, 2014; Çomak, 2011; Gökçe, 2012; Figueiredo-Ferraz ve ark. 2015). Eğitim kurumlarında yönetici ve öğretmenler üzerinde yapılan çalışmalar son yıllarda artış göstermiş olsa da okul ortamlarında beden eğitimi öğretmenlerine yönelik duygusal bezdirme, akademik çalışmalarda çok az dikkat çekmektedir. Eğitim örgütlerinde, bu araştırma bulgularının beden eğitimi öğretmenleri ve okul yöneticilerinin bazı örgütsel davranışlarının sonuç ve etkilerini görmeleri bakımından önemlidir.

Bireyler başkaları tarafından kendilerine uygulanan duygusal bezdirmeyi aşmak için değişik yöntemlere başvururlar. Bu yöntemlerden birisinin mizah olduğu söylenebilir. Özellikle son yıllarda yapılan çalışmalar mizahın, olumlu kişilik özellikleri, uyum, stres ve kaygı azaltıcı etkilerinin kişiler arası ilişkileri geliştirici rolünün, duygusal bezdirmeyi aşma noktasında mizahın etkili bir araç olarak kullanılabilir, olasılığını düşündürmektedir(Szabo, 2003). Mizah konusuyla ilgili araştırmacılar mizah duygusunun herkesçe kabul edilen bir tanımlı vermenin zorluğuna işaret etmişlerdir. Martin'e (2004) göre bu durumu mizahın; bilişsel, duygusal, davranışsal, fiziksel ve sosyal açıdan oldukça karmaşık bir olgu olmasıyla ilişkilidir(Akt. İlhan, 2005). Yine de pek çok yazar mizah duygusunun yalnızca insan türüne özgü bir kişilik özelliği ve ruhsal ayrıcalıklarından biridir olduğu fikrinde birleşmektedirler(Boz, 2014). Mizah duygusu, espriden hoşlanma, yorum ve anlayış yeteneği

ya da kendini gerçekleştirmiş bir kişinin özelliklerinden olup, düşmanca olmayan ve felsefi bir duygudur. Mizahın olumlu ya da olumsuz bir şekilde kullanımı, bireyin doğası ve başkalarının doğasına olumlu ya da olumsuz katkılarda bulunmaktadır(Özbay ve ark. 2012). Olumlu mizah anlayışlarının bireyleri daha mutlu birer birey haline dönüştürmesi beklenirken olumsuz mizah anlayışlarının da mutsuz ve zorlukları rahat bir şekilde aşamayan bireyler olması beklenir. Olumlu mizahın stres ve kaygı gibi olumsuz psikolojik belirtileri azaltmada bir yordayıcı olduğunu düşündüğümüzde duygusal bezdirmeden duyulan olumsuz psikolojik etkinin azaltmasında bir etken olduğu düşünülebilir. Buradan hareketle mizah kullanabilmenin duygusal bezdirmeden hissedilen olumsuz psikolojik belirtilerinin azaltılmasına ihtiyaç vardır. Mizah kullanımının stres veya kaygıyla başa çıkmada kullanılan yöntemlerden biri olduğu da bilinmektedir. Fakat mizah tarzının duygusal bezdirmeyi etkileyip, etkilemediği; hangi mizah tarzına sahip bireylerin daha çok duygusal bezdirmeyi hissettiğine yönelik olarak, beden eğitimi öğretmenlerine yönelik çalışmaların yetersizliği bu çalışmanın konusunu belirginleştirmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, beden eğitimi öğretmenlerinin mizah tarzları ve algıladıkları duygusal bezdirme düzeyinin birbirileri ile olan ilişkisini incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki hipotezlere yanıt aranmıştır:

Hipotez 1: Beden eğitimi öğretmenleri maruz kaldıkları psikolojik taciz davranışlarından nasıl etkilenmektedir?

Hipotez 2: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin algıladıkları duygusal bezdirme ile mizah tarzları arasında bir ilişki yer almaktadır.

Hipotez 3: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin algıladıkları psikolojik şiddet ile mizah tarzları arasında cinsiyetleri açısından bir ilişki yer almaktadır.

Materyal ve Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin çözümüne ilişkin analiz, yöntem ve teknikler ile verilerin yorumlanması yer almaktadır.

Araştırma, nicel araştırma deseni esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, çok sayıda elemandan oluşan bir evrede, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir örneklem üzerinde taramanın yapıldığı genel tarama modeli, araştırma değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemeye dönük olduğundan genel tarama modellerinden de ilişkisel tarama modeline uygundur(Karasar, 2012).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Kütahya ili merkez ortaöğretim okullarında eğitim gören Beden Eğitimi Öğretmenleri oluşturmuştur. Çalışma 94 beden eğitimi öğretmeni üzerinden yapılması planlanmış ancak eksik ve hatalı doldurulan 20 anket değerlendirme dışında kalmıştır.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin kişisel bilgileri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin kişisel bilgilerine ait yüzde ve frekans değerleri

Değişkenler		F	%
Cinsiyet	Kadın	20	27,0
	Erkek	54	73,0
	Toplam	74	100
Yaş	22-30	14	18,9
	31-39	39	52,7
	40-48	19	25,7
	49 ve üstü	2	2,7
	Toplam	74	100
Çalışma Süresi (Yıl)	1-10 yıl	34	45,9
	11-20 yıl	37	50
	21 yıl+	3	4,1
	Toplam	74	100

Tablo 1'e bakıldığında, öğrencilerin 20'sinin (% 27,0) kadın, 54'ünün ise (% 73,0) erkek, 39'unun (% 52,7) 31-39 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 34'ünün (%45,9) 1-10 arası aktif olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmada iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlardan biri, Martin ve arkadaşları tarafından 2003 yılında geliştirilen ve aynı yıl Yerlikaya tarafından Türkçeye uyarlanan Mizah Tarzları (Humor Style Questionnaire) Ölçeğidir. Ölçek 4 farklı alt boyuta sahip olup alt başlıklar uyumlu ve uyumsuz olmak üzere 2 başlıkta toplanmaktadır. Uyumlu mizah tarzı katılcı mizah ve kendini geliştirici mizah, Uyumsuz mizah tarzı ise saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah alt başlıklarını içerir. Mizah Tarzları Ölçeği 32 sorudan oluşmaktadır ve alt ölçeklerden her biri 8'er maddeden oluşmaktadır. Ayrıca 11 madde (1-7-9-15-16-17-22-23-25-29-31 maddeler) eksi yönde puanlanmaktadır. 7'li Likert tipinde kendini değerlendirme şeklinde olan ölçek (1) Kesinlikle Katılmıyorum ile (7) Tamamıyla Katılıyorum arasında değişmektedir. Her alt ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar 7 ile 56 arasında değişmektedir. Her bir alt ölçekte alınan puanların yüksekliği, o mizah tarzının kullanım sıklığını belirtmektedir.

Araştırmada kullanılan diğer veri toplama Olumsuz Davranışlar (Negative Acts Questionnaire) Ölçeği Stale Einarsen tarafından 1997 yılında geliştirilmiş ve Cemaloğlu tarafından (2007b) Türkçeye çevrilmiştir. Her gün (5), haftada bir (4), ayda bir (3), ara sıra (2), hiç (1) şeklinde cevaplandırılan ve puanlanan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek 21 maddeden ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ilk 6 soru görev ile ilgili yıldırma boyutunu ortaya koymaktadır. 7 ile 21. sorular arası ise sosyal ilişki ile ilgili yıldırma boyutunu ortaya koymaktadır. Ayrıca 1 soruda çalışma yaşamlarında herhangi bir zorbalığa maruz kalıp kalmadığıyla ilgilidir. 22. sırada olan bu soru evet ve hayır şeklinde cevaplanmaktadır.

Verilerin Analizi

Çalışmada kullanılan verilerin istatistiksel analizleri içinde istatistik paket program SPSS 21 kullanılmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirleyebilmek için shapiro-wilk normallik testi uygulanmıştır. Grupların ortalama ve standart sapma değerlerinin tespiti için tanımlayıcı istatistik, demografik özellikleri sınıflandırmak için frekans testleri ve alt boyutlar arası ilişkinin tespiti için korelasyon testleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında anlamlılık değeri $p < 0.05$ olarak değerlendirmeye alınmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde öğretmenlere uygulanan mizah ve duygusal bezdirme ölçeğinden elde edilen verilerin istatistiksel teknikler sonucu ortaya çıkan bulguları sunulmaktadır.

Bu bölümde, örneklem grubuna dâhil edilen öğretmenlere ait bulgular incelenmiş, mizahın duygusal bezdirmeye etkisi araştırılmıştır.

Tablo 2. Yıldırma Görev Alt Boyutu Ortalama Puanları

Maddeler	Ortalama	Standart Sapma
Y1 Birinin başarınızı etkileyecek bilgiyi saklaması	1,71	1,069
Y2 Yeterlilik düzeyinizin altındaki işlerde çalışarak küçük düşürülmek	1,45	0,916
Y3 Uсталık/Yeterlilik seviyenizin altındaki işleri yapmanızın istenmesi	1,70	0,910
Y4 Önemli alanlardaki sorumluluklarınızın kaldırılması veya daha önemsiz ve istenmeyen görevlerle değiştirilmesi	1,68	0,978
Y5 Hakkınızda dedikodu ve söylentilerin yayılması	1,79	0,948
Y6 Görmezden gelinme, dışlanma, önemsenmeme	1,49	0,902
Toplam	1,63	0,135

Katılımcıların olumsuz davranışlar (yıldırma) anketine verdikleri cevaplar neticesinde ortaya çıkan görev alt boyut değeri $1,63 \pm 0,135$ puan olarak bulunmuştur. En yüksek puana sahip soru olarak $1,79 \pm 0,948$ ile 5. soru ve en düşük puana sahip soru olarak $1,49 \pm 0,902$ ile 6. soru bulunmuştur.

Tablo 3. Yıldırma Sosyal İlişkiler Alt Boyutu Ortalama Puanları

Maddeler	Ortalama	Standart Sapma
Y7 Kişiliğiniz (ör; alışkanlıklar ve görgü), tutumlarınız veya özel hayatınız hakkında hakaret ve aşağılayıcı sözler söylenmesi	1,31	0,620
Y8 Bağırılmak veya anlık öfkenin (veya hırsın) hedefi olmak	1,50	0,838

Y9	Parmakla gösterme, kişisel alana saldırı, itme, yolunu kesme gibi gözdağı veren davranışlar	1,32	0,747
Y10	Diğerlerinin işi bırakmanız konusunda imalı davranışları	1,39	0,831
Y11	Yanlış ve hatalarınızın sürekli hatırlatılması/söylenmesi	1,47	0,785
Y12	Yaklaşımlarınızın dikkate alınmaması/yok sayılması veya düşmanca tepkilerle karşılaşma	1,52	0,890
Y13	İşinizle çabalamanızla ilgili bitmek bilmeyen eleştiriler	1,49	0,948
Y14	Fikir ve görüşlerinizin dikkate alınmaması	1,51	0,962
Y15	İyi geçinmediğiniz kişiler tarafından hoşlanmadığınız şakalar (eşek şakası) yapılması	1,50	0,904
Y16	Mantıksız ya da yetiştirilmesi mümkün olmayan işler verilmesi	1,53	0,909
Y17	Size karşı suçlama ve ithamlarda bulunulması	1,50	0,949
Y18	İşinizin aşırı denetlenmesi	1,71	0,985
Y19	Hakkınız olan bazı şeyleri (örneğin; hastalık izni, tatil hakkı, yol harcırahı) talep etmemeniz için baskı yapılması	1,49	0,934
Y20	Aşırı alay ve sataşmalara konu olmak	1,31	0,724
Y21	Üstesinden gelinemeyecek kadar iş yüküne maruz bırakılmak	1,35	0,653
	Toplam	1,46	0,107

Katılımcıların olumsuz davranışlar (yıldırma) anketine verdikleri cevaplar neticesinde ortaya çıkan sosyal ilişki alt boyut değeri $1,46 \pm 0,107$ puan olarak bulunmuştur. En yüksek puana sahip soru olarak 18. soru ve en düşük puana sahip sorular olarak 7. ve 20. sorular bulunmuştur.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Mizah Tarzları Alt Boyutları T Testi Sonuçları

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Kendini Geliştirici	Kadın	20	39,36	7,343	2,129	0,037
	Erkek	52	35,00	7,937		
Katılımcı	Kadın	20	30,04	5,289	-,373	,710
	Erkek	52	30,55	5,165		
Saldırgan	Kadın	20	32,51	6,690	,299	,766
	Erkek	52	31,98	6,879		
Kendini Yıkıcı	Kadın	20	30,38	6,205	,388	,699
	Erkek	52	29,63	7,719		

*p=0,05

Katılımcıların mizah tarzları ölçeğine verdikleri cevaplara göre ortaya çıkan sonucunda kadın ve erkek öğretmenlerin mizah tarzları alt boyutlarında istatistiksel olarak kendini geliştirici mizah tarzında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu verilere göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre “Kendini Geliştirici Mizah” alt boyutunda ($t=2,129$; $p=0,037$), istatistiksel olarak daha fazla ortalamalar elde etmişlerdir.

Tablo 5. Duygusal bezdirme ile Mizah Tarzlarına İlişkin Korelasyon Değerleri

Alt Boyut	Kendini Yıkıcı	Görev	Sosyal İlişki
Kendini Yıkıcı	1	0,255*	0,246*
Görev	0,255*	1	0,722**
Sosyal İlişki	0,246*	0,722**	1

* $p=0,05$ ** $p=0,01$

Katılımcıların karşılaştıkları duygusal bezdirme ile mizah tarzları alt boyutları arasındaki ilişkinin tespiti için korelasyon testi uygulanmıştır. Korelasyon testi sonucunda mizah tarzlarından kendini yıkıcı mizah alt boyutu ile yıldırma alt boyutlarından görev ve sosyal ilişki arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir korelasyon bulunmuştur ($p < 0,05$). Görev alt boyutu ve kendini yıkıcı mizah arasında ortaya konan korelasyon değeri 0,255 ($p=0,031$) ve sosyal ilişki alt boyutu ve kendini yıkıcı mizah arasında ortaya konan korelasyon değeri ise 0,246 ($p=0,037$) olarak ortaya konmuştur. Tüm alt boyutlar arasında pozitif yönlü ve zayıf ilişkili korelasyon söz konusudur. Ayrıca olumsuz davranışlar ölçeğinin görev alt boyutu ile sosyal ilişki alt boyutları arasında (0,722; $p:0,00$) istatistiksel açıdan anlamlı pozitif ve kuvvetli bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,01$).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada Beden Eğitimi ve Spor öğretmenlerinin öğrencilerinin algıladıkları duygusal bezdirme düzeyleri ile mizah tarzları karşılaştırılarak, farklı değişkenler ile de yıldırma ve mizah tarzları incelenmiştir.

Tablo 2’teki verilere göre, katılımcıların öğretmenlerin görev alt boyutunda “hakkınızda dedikodu ve söylentilerin yayılması”, “birinin başarınızı etkileyecek bilgiyi saklaması” ve “ustalık/yeterlilik seviyenizin altındaki işleri yapmanızın istenmesi” maddeleri yıldırma düzeyi yüksek (1,63 puan) bulunmuştur. Bu davranışları tercih eden kişilerin öğretmenleri kontrol ettiği ve tükettiği, dolayısıyla da ona zarar verdiği duygusuna kapıldığı söylenebilir. Alkan’ın (2011) beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal bezdirme davranışlarına yönelik algılarının düşük düzeyde de anlamlı olması bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Yapılan araştırmalar farklı branş öğretmeninin farklı oranlarda; haklarında dedikodu çıkması, lakap takma, yaptığı işi küçümseme, alaya alma gibi görev alt boyut yoğunluklu duygusal bezdirme yaşadıkları bulguları araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir (Atmaca, 2014; Çelik, 2014; Daşcı, 2014; Okçu 2011; Şenerkal, 2014).

Katılımcıların yıldırma anketine verdikleri cevaplar incelendiğinde sosyal ilişkiler alt boyutunda “işinizle çabalamanızla ilgili bitmek bilmeyen eleştiriler”, “fikir ve görüşlerinizin dikkate alınmaması” ve “işinizin aşırı denetlenmesi” maddeleri yıldırma düzeyi (1,46 puan)

yüksek bulunmuştur (Tablo-3). Duygusal bezdirmenin sosyal ilişkiler boyutunda beden eğitimi öğretmenlerinin daha çok yönetici ve çalışma arkadaşları ile olan ilişkileri incelenmiştir. Yapılan analizde beden eğitimi öğretmenlerinin fikirlerinin dikkate alınmaması, okulda dışlanma ve kendini ifade etme gibi sorunlar yaşaması kaçınılmaz olabilmektedir. Cemaloğlu, Sezgin ve Kılınç (2012) bezdirme yaşayan mağdurun sosyal ilişkilerinin azaldığı, devamlı sözünün kesildiğini, çalışma arkadaşları ile iletişimlerinin engellendiğini ifade etmektedir. Öğretmenlerin, duygusal bezdirme yaşamalarında rol alan diğer sosyal ilişkilerle ilgili etmenler arasında genel olarak; motivasyon sorunları (Doğan, 2009), işe gitmek istememek (Aydın, 2009), iş ortamında orada yokmuş gibi davranmak (Akkar, 2010), sık sık sözünün kesilmesi veya dikkate alınmaması (Şenerkal, 2014), huzursuzluk (Kaya, 2012), gerekli bilgilerin saklanması (Bentley vd. 2012) sorunları yaşadıkları saptanmıştır. Çavvarlı'nın (2013) akademisyenlere yönelik çalışmasında en yüksek puanların "fakültemde bilgi ve becerilerimi gösterme olanaklarım kısıtlanır" maddesine ait olması bulgularımızı destekler niteliktedir. Cemaloğlu ve ark. (2014) yaptığı çalışmada ilköğretim okulu öğretmenlerinin algılarına göre yıldırma yaşama düzeylerinde benzer sonuçlara rastlamıştır.

Kadın ve erkek katılımcıların mizah tarzları anketine verdikleri cevaplar neticesinde sağlıklı ve uyumlu mizah tarzı olan kendini geliştirici mizah alt boyutunda kadınların ortalamaları istatistiksel açıdan anlamlı şekilde erkeklerden yüksek bulunmuştur (Tablo-4). Hermes'e (2006) göre kendini geliştirici mizah anlayışı; genel anlamda hayata nükteli bir bakış açısını, hayatın uyuşmazlıkları tarafından sık sık eğlendirilme eğilimini, stres ve sıkıntı anında bile komik bir bakış açısı koruyabilmeyi içeren kişinin zihninde oluşan boyuttur. Erickson ve Freildstein'ne (2007) göre de katılımcı mizah tarzı kişinin neşelilik ve kendini gerçekleştirme ile olumlu, sinirlilik yönü ile olumsuz ilişkilidir. (Avcı 2012; Yerlikaya 2007; Cann ve Matson'un 2014) yaptıkları çalışmalarda da kadın beden eğitimi öğretmenlerinin kendini geliştirici mizah tarzları puanları istatistiksel açıdan önemli olmamakla birlikte erkeklerin ortalamasından büyük olarak ortaya konmuştur. Bu veriler karşın Çimen (2011), Çelik (2014) ve Akkaya (2011) çalışmasında katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah tarzının erkek öğrenciler tarafından daha fazla kullanıldığı belirtmiştir. Alan yazındaki bu tutarsızlık cinsiyet ve mizah tarzları arasındaki ilişkiyi inceleyen daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların karşılaştıkları duygusal bezdirme ile mizah tarzları alt boyutundan kendini yıkıcı mizah alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmuştur (Tablo 5). Bu bulgular öğretmenlerin olumsuz mizah tarzı olan kendini yıkıcı mizah tarzına sahip olma düzeyine bağlı olarak duygusal bezdirme davranışlarına maruz kalma düzeyini artırdığını göstermektedir. Hapes'e (2006) göre, bu mizah türü kendine yöneltilmiş, diğerlerine yakın olabilmek ve kendini başkalarına kabul ettirmek için kendini aşağılama pahasına komik şeyler anlatma ve yapma, kendisiyle alay edildiğinde ya da aşağılandığında diğerleriyle gülmeyi kapsayan bir mizahtır. Avcı'nın (2012) araştırma bulgularına göre kendini yıkıcı mizaha sahip bireylerin diğerlerini güldürme tercihlerinde artış gözlenmesi tespiti araştırma bulgularımızla paralellik göstermektedir. Sepetçi'nin (2010) araştırma bulgularına göre 16-20 yıllık mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre okul yöneticilerinin başkalarını mutlu etmek, onları güldürmek adına kendilerini gülünç durumuna düşürdüklerini ifade etmektedir. İlhan (2005) araştırmasında kendini yıkıcı mizahın iyi oluşa önemli katkı sağlamadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Cemaloğlu ve ark. (2014) yaptıkları benzer bir çalışmada alaycı mizah tarzına sahip okul yöneticileri ile öğretmenlerin hissettikleri duygusal bezdirme düzeyleri arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki bulmuşlardır. Kendini

yıkıcı mizahın duygusal bezdirme sürecini kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak; kendini yıkıcı mizah tarzına sahip öğretmenlerin duygusal bezdirme, görev ve sosyal ilişkiler alt boyutlar bulgularını düşük düzeyde de olsa hissettikleri, bu durumdan kurtulmaya “kendilerini geliştirici” mizahın önemli katkı sağladığı söylenebilir.

Araştırmanın bulguları ve bulgulara dayanılarak varılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Öğretmenlerin, görev, yetki ve sorumlulukları açık bir şekilde tanımlanmalıdır. “Yöneticilerin verdiği diğerleri yapar”, “Emir demiri keser” gibi yasal dayanağı olmayan anlayışlar ile tacizcilere açık kapı bırakılmamalıdır.
2. Bu çalışmada sadece Kütahya ili merkez beden eğitimi öğretmenleri ile çalışılmıştır. Yapılacak yeni çalışmaların tüm öğretmen gruplarını kapsayacak şekilde yürütülmesi eğitim ve öğretimde farklı problemlerin çözümünü ortaya koymada faydalı olabilir.
3. Okullarda öğretmen performanslarının değerlendirilmesi konusunda daha somut ve şeffaf değerlendirmeler kullanılarak, eşitsizlik anlayışları ortadan kaldırılabilir

KAYNAKÇA

Akkaya M (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetme Becerileri İle Mizah Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sempozyum: 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Pegem, İstanbul.

Akkar A (2010). Meslek Liseleri Yönetici ve Öğretmenlerinde Duygusal bezdirme (Duygusal bezdirme), Yüksek Lisans, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Alkan E (2011). Yıldırma (Duygusal bezdirme) Davranışlarının Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Tükenmişliği Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Atmaca T (2014). Okul Yöneticilerinin Kullandıkları Güç Türleri ile Öğretmenlerin Yaşadıkları Yıldırma, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Sinizm Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Avcı N (2012). Üniversite Öğrencilerinin Mizah Tarzlarının, Psikolojik Belirtiler ve Ölüm Kaygısı İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Aydın Ö B (2009). Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Duygusal Bezdirme (Psikolojik Şiddete) Maruz Kalma Düzeyleri, Yüksek Lisans, Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Bentley Tim A, Catley, vd.(2012). Perceptions of Workplace Bullying in The New Zealand Travel Industry: Prevalence and Management Strategies, Tourism Management, 33(2), 351-360.

Boz U (2014). Toplumsal Eleştiri Yöntemi Olarak Mizah ve Türk Mizahı: Yeni Medyadan Bahattin Örneği. Akdeniz İletişim Dergisi (21) 144-159.

- Cann A, Matson C (2014). Sense of humor and social desirability: Understanding how humor styles are perceived. *Personality and Individual Differences*, 66, 176-180.
- Cavyarlı P E (2013). Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Duygusal Bezdirmeye İlişkin Algılarının İncelenmesi: Dokuz Eylül Üniversitesi Örneği, Yüksek Lisans, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Cemaloğlu N (2007). Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile yıldırma arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara, 33, 7-87.
- Cemaloğlu N, Sezgin F, Kılınç A.Ç (2012). Examining the relationship between school principals' transformational and transactional leadership styles and teachers' organizational commitment. *TOJNED: The Online Journal Of New Horizons In Education*, 2(2), 53-64.
- Cemaloğlu N, Receptoğlu E, Şahin F, Daşcı E (2014). Examining Relationships between School Administrators' Humor Behaviors and Teachers' Duygusal bezdirme Experiences According to Teacher Perceptions. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(3), 570-580.
- Çelik B (2014). İlkokul Ortamında Öğretmenler Tarafından Algılanan Duygusal Bezdirme Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Çimen B (2011). Devlet ve Özel Okullarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Öğretim Sürecinde Mizah Kullanma Yeterlilikleri, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Çomak E (2011). İlköğretim Öğretmenlerinin, İlköğretim Okullarında Yaşadıkları Yıldırma Durumları, Yüksek Lisans, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Daşcı E (2014). İlköğretim Kurumu Yöneticilerinin Liderlik Tarzları ile Öğretmenlerin Yaşadıkları Yıldırma (Duygusal bezdirme) ve Örgütsel Sessizlik Davranışları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Doğan M.A (2009). İlköğretim Okullarında Öğretmenlere Uygulanan Psikolojik Şiddetin (Mobbing) İş Doyumuna Etkisi: Ankara İli Sincan Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erickson S.J, Feildstein S.W (2007). Adolescent Humor and Its Relationship to Coping, Defense Strategies, Psychological Distress and Well-Being, *Child Psychiatry and Human Development*, 37(3), 255-271.
- Figueiredo-Ferraz H, Gil-Monte P. R, Olivares-Faúndez V. E (2015). Influence Of Duygusal bezdirme (Workplace Bullying) on Depressive Symptoms: a Longitudinal Study Among Employees Working With People With Intellectual Disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research* 59 (1), 39-47.
- Gündüz S (2014). Lisansüstü Öğrencilerinin Psikolojik Taciz Algıları, Yüksek Lisans, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Gülle M (2013). Beden Eğitim Öğretmenlerinin Okul Ortamında Maruz Kaldıkları Yıldırma Algıları ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi (Hatay İli Örneği), Yüksek Lisans, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Gökçe A.T (2012). Mobbing: İş Yerinde Yıldırma Özel ve Resmi İlköğretim Okulu Öğretmen ve Yöneticileri Üzerine Yapılan Bir Araştırma, Dizle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 272-286.
- İlhan T (2005). Öznel İyi Oluşa Dayalı Mizah Tarzları Modeli, Yüksek Lisans, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hampes V.P (2006). The Relation Between Humor Styles and Empathy, Europe's Journal of Psychology, 6 (3), 34-45.
- Leymann H, Gustafsson A (1996.) Duygusal bezdirme at work and the development of post traumatic stress disorders. European Journal of Work and Organizational Psychology, 5:2, 251- 275.
- Karasar N (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi, 21.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.79.
- Kaya Ç (2012). Cerrahi Hemşirelerin Mobbing'e Maruz Kalma Durumlarının Belirlenmesi ve Mobbing'in Hemşirelerin Motivasyonları Üzerine Olan Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Okçu V (2011). Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ile Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıkları ve Yıldırma Yaşama Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özbay Y, Palancı M, Kandemir M, Çakır O (2012). Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Duygusal Düzenleme, Mizah, Sosyal Öz yeterlik ve Başa çıkma Davranışları İle Yordanması. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar 10 (2), 325-345.
- Sadık Ö (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Maruz Kaldıkları Yıldırma Davranışları, Algıladıkları Sosyal Destek ve Mesleki İş Doyumları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans, Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sepetçi C (2010). Okul Yöneticilerinin Mizah Betimlemesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Szabo A (2003). The Acute Effect of Humour and Exercise on Mood and Anxiety. Journal of Leisure Research, 35(2), 152
- Şenol V, Avşar E, Akca R. P, Argun M, Avşaroğulları L, Kelestimur F (2015). Assessment of Duygusal Bezdirme Behaviors Exposed by the Academic Personnel Working in a University, in Turkey. Journal of Psychiatry 18(1), 1 – 10.
- Şenerkal R (2014). Üniversitelerde Akademik Personele Yönelik Mobbing Süreci: Mobbing Davranışları İle Akademisyenlerin Sağlığı ve Bireysel Performansı İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Türkçe Sözlük (2011). Türk Dil Kurumu, 11. Baskı, Ankara.
- Yerlikaya E (2003). Mizah Tarzları Ölçeğinin Uyarlama Çalışması, Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yerlikaya N (2007). Üniversite Öğrencilerinin Mizah Tarzlarının, Psikolojik Belirtiler ve Ölüm Kaygısı ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.